

телями общественно-политического движения. Художественно-идейный анализ литературных произведений писателя позволил сделать вывод о принадлежности Матвея Номиса к числу писателей-романтиков. Для произведений Матвея Номиса характерны следующие черты романтизма: понимание нации как единого организма; отстаивание стремления украинского народа к национальному возрождению; пропаганда украинского языка и культуры; интенсивное использование фольклорных тем, сюжетов, образов, жанров; повышенная эмоциональность событий, ситуаций, обстоятельств, характеров. Одним из основных признаков романтизма в произведениях писателя считаем фольклоризм. Рассматриваются составляющие содержания и формы в рассказах и этнографических очерках писателя.

Ключевые слова: фольклористика, романтизм, литературное произведение, рассказ, писатель.

Shumeyko Zinayida. Folklorism of Matviy Nomys' Literary Works in the Context of Ukrainian Romanticism.

The author of this article tries to analyze Matviy Nomys' literary heritage in the context of the national literary process of XIX century. Matviy Nomys (1823–1901) is a famous Ukrainian writer, an ethnographer, a folklorist, a linguist, a teacher, and a public figure. The author notes that the creative activity of this personality developed in line with the general trends of artistic era in cooperation with leading representatives of the political movement. Art and conceptual analysis of the literary works of Matviy Nomys has allowed to conclude that the writer belong to the group of writers-romantics. The author calls such basic features of Romanticism in the works of Matviy Nomys: understanding of the nation as a single organism; an expressing aspiration for national revival; an advocacy on their own literary Ukrainian language and culture; promotion of Ukrainian language and culture; use of folk themes, subjects, images, genres; the heightened emotion and intensity of events, situations, circumstances, characters. The author says that folklorism is one of the main features of Romanticism in the Nomys' works; examines elements of content and form in the stories and the ethnographic essays of writer.

Key words: folklorism, Romanticism, literary work, story, writer.

Стаття надійшла до редколегії
29.09.2016 р.

УДК 821.161.2'04-142.09:398.4(=161.2)

Павло Салевич

Мотив «чудесного одягання» в «Слові о полку Ігоревім»

Дослідження розпочинається із застережень стосовно того, що інтерпретації «Слова о полку Ігоревім» на основі старозавітних або християнських джерел – звичайна фантазія, та разом з ідеологічною інтерпретацією «Слова» російськими ученими й інтерпретацією його як сучасного неміфологічного твору зводять науку про «Слово» на манівці та викривлюють природу давньоукраїнської пам'ятки. Вважаючи «Слово» світським міфологічним давньоукраїнським твором, автор пропонує нове прочитання темного місця «Слова»: полоцький князь Всеслав «обісія сині мгли». На великому міфологічному матеріалі (замовлянь, колядки, молитви, прокляття, українського герба «Погоня») учений обґрунтовує тлумачення згаданого рядка міфоритуальним мотивом «чудесного одягання» князя Всеслава в синю (*грозову*) тучу. Дослідник наголошує, що на мотив «чудесного одягання» князя-чарівника Всеслава вказують присутні в контексті «Слова» два мотиви оборотництва: мотив чудесного готування місця для битви й логіка міфологічного контексту, у якому перебуває досліджуване «темне місце»: відбувається чудесне одягання задля того, аби Всеслав набув «грози (*сили*) і смілости от синьої тучі грозової (і молнії)», – пояснення з одного замовляння, цитованого в дослідженні. Відтак, набувши чудесної сили, князь-чарівник Всеслав полоцький «разить» Новгород і завойовує його: «твори врата Новуграду».

Ключові слова: міфоритуальний мотив «чудесного одягання», міфологічний час, князь-чарівник Всеслав полоцький, замовляння, молитва, прокляття, колядка, казка, український варіант герба «Погоня», міфологічна семантика синього кольору.

Постановка наукової проблеми та її значення. Понад 200-літня інтерпретація учених і перекладачів «темного місця» «Слова о полку Ігоревім» (князь Всеслав полоцький) *обісія сині мгли* (як і української пам'ятки загалом) не привела до належного його розуміння. Твердження про орнаментальний стиль «Слова», про його ліро-епічний або епічний жанр, непевність учених у тому, коли написано твір і тощо, виривали його з природного контексту й переносили в інші періоди

літератури, зокрема в бароковий та сучасний, нагромаджуючи, відповідно, багато фантазій і здогадів щодо пам'ятки. Природне ж міфологічне розуміння – і згаданого «темного місця», і всього тексту «Слова о полку Ігоревім» – надважливе для пізнання золотого віку (XII ст.) нашої старої літератури.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дієслово *обісися* й іменник *мгла* з наведеного рядка більшість інтерпретаторів почала тлумачити вже з перших видань пам'ятки за словниками І. Срезневського та В. Виноградової, звівши значення двох слів до таких найпоширеніших тлумачень *обісися*: *одягнувся і повис*; *мгла*: *туман*; *хмари*, *облака*, *тучі*. У розгубленості більшість учених не знала, до якого контексту ті словникові значення припасувати. Водночас багато інтерпретаторів легко з досліджуваного рядка випускали (не витлумачували, мали за зайвий) прикметник *сині*. Лише незначна кількість учених витлумачила прикметник *синя*: епітетами чорний і нічний; синім кольором; відтінками синього кольору; заміною на сивий (у діалекті – сірий) і сизий кольори. Окрім того, запропоновано також довільні інтерпретації, у яких не дотримано значення згаданих трьох слів за вказаними словниками. Через відсутність комплексного підходу до інтерпретації «Слова о полку Ігоревім» як українського міфологічного твору XII ст. марно втрачено багато часу на непередметні дослідження.

Мета дослідження – адекватно витлумачити темне місце «Слова о полку Ігоревім» (Всеслав) *обісися сині мгли*, підтвердивши погляди вітчизняних учених М. Максимовича, О. Потебні, І. Франка, Св. Гординського та інших про те, що «Слово о полку Ігоревім» можна вяснити лише на основі українських традицій: міфологічного світогляду, мови, звичаїв тощо.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Мова¹ про інтерпретацію одного темного місця, пов'язаного з образом Всеслава Полоцького, із рядка «Слова о полку Ігоревім» (Всеслав) *обісися сині мгли* з такого контексту:

¹Перед тим, як вести мову про власне дослідження давньоукраїнської пам'ятки наведемо кілька тверджень, спостережень і зауваг стосовно напрямків інтерпретації «Слова о полку Ігоревім». Отже:

1). «Слово» – світський міфологічний давньоукраїнський твір, у якому відсутні церковна риторика, старозавітні й християнські символи та поняття. Спроби інтерпретувати «Слово» на основі старозавітних або християнських джерел (див. зокрема праці Рікардо Піккіо, Олега Творогова, Андрея Ранчина, Александра Ужанкова та ін.) вважаємо звичайною фантазією. Попри те, тлумачення «Слова» ученими ліберального спрямування в контексті старозавітної жидівської літератури разом з ідеологічною інтерпретацією «Слова» російськими ученими мають мету усляко перешкоджати адекватному розумінню давньоукраїнської пам'ятки.

Наша пам'ятка оминула вплив позиченої церковної книжної візантійської літератури, яку отримала «через посередництво молодого епігональної» староболгарської літератури, що «подавала Україні духову поживу в випрацьованій, спрепарованій для виключно релігійних цілей форм» [11, с. 284]. У нашій давній літературі світське «Слово» «одинокое стоїть поза ... тінню» церковної книжної візантійської літератури [11, с. 288–289].

Відтак «Слово» тісно пов'язане з усною народною творчістю, що виявляється в широкому використанні української язичницької символіки, релігійно-міфологічних образів, фольклорних магічних жанрів: зокрема слав, молитов, плачів, замовлянь, проклять, приповідок. «Слово» зберегло міфологічні смисли й ритуальні формули давньоукраїнського «старого времени» (чотиритисячолітні традиції наших предків яскраво відсвічують із таких слів Михайла Москаленка: «Кінець I тис. н. е. був ознаменований великою зустрічю язичницького світу зі світом християнським, за яким (за язичницьким світом – П. С.) стояла власна священна історія, своє світобачення, своя буттєва мова» [16, с. 6–7].

2). За тлумаченням «Слова» як сучасної метафоричної поезії, знаходимо в ній подібні до сучасної поезії художні засоби, художні смисли, – у такому разі відкриємо лише блиск і поверхню художнього тексту «Слова», а не його природну художню суть. От як проілюстрував би розуміння «Слова» сучасною логікою, сучасною дійсністю дослідник міфу Я. Голосовкер: «Читаючи міфи, розум рідко вдивляється в чудесний механізм, який рухає світом міфології, тому що він не озброєний знанням сього механізму. Увага ковзає по міфологічній фабулі й міфологічних образах, як по чомусь давно знайомому, схоплюючи лише явну або дуже прозору алегорію або «сюжет». Милуємось лускою міфологічного звіра, не бачачи в сьому фантастичному чудовищі всієї таємничої ночі античного космосу й тих перших загадкових променів пізнання, які кидають розум-уяву на все найніжніше і найкровожадніше в людині і в світі» [6, с. 10], – переклад з рос. мій, – П. С.

3). Коли розглядатимемо сей твір як твір епохи XII ст., як епос, який лише щойно вийшов із міфу, сповнений ритуальних міфологічних формул, смислів, художніх засобів, міфологічної краси, то лише таке тлумачення, на нашу думку, буде природним. Саме, таким шляхом дослідження нашої старої пам'ятки йдуть українські вчені міфологічної школи.

На сьомом віці Трояні / верже Всеслав жребій о дівицю собі любу / Той клюками подпреса о кбони / і скочи ко граду Києву / і дотчєся стружієм злата стола киевского / Скочи(в) от них лютим звірем в полночи² із Білаграда / *обісися*³ сині мглі / уторже вазні с три куси / отвори врата Новуграду / разшибе славу Ярославу/ скочи волком до Немизи сду ток⁴ / На Немизи снопи стелют головами / молотят чепа харалужними / на тоці живот кладут / віют душу от тіла / Немизи кроваві брезі не бологом бяхуть посіяні / посіяні костьми руских синов» [26, с. 44, 46].

У численних перекладах «Слова», у статтях і монографічних працях, написаних про пам'ятку, досі немає адекватного прочитання цього рядка⁵. Та, перед тим, як запропонувати власну інтерпретацію його, насамперед розглянемо: 1.) Характерні особливості літописного часу подій за «Повістями временних літ» (1067–1069 рр., 1077 р.), що відповідають контексту «Слова», у якому присутній досліджуваний рядок *обісися сині мглі*, та характерні особливості художнього часу подій досліджуваного контексту «Слова». 2.) Образ Всеслава полоцького: літописний за «Повістями временних літ» та художній за «Словом о полку Ігоревім» і билиною «Вольх Всеславич». 3.) Узагальнення українських та слов'янських інтерпретацій розглядуваного рядка «Слова» багатьох попередників: учених та перекладачів.

1. Лінійний рух часу запозичено в нас, як відомо, із християнською традицією. Таким є час

²Північ у контексті «Слова» – межова ситуація, коли відбувається оборотництво Всеслава в лютого звіра. Нагадаймо в іншому місці тексту «Слова» Всеслав також «вночи вовком рискав».

³Очевидно пізніша форма дієслова *обвісися*, у якій *б* і *в* не могли вживатися разом: «До занепаду слабких рів в українській мові для скупчень приголосних у цілому діяли ті самі правила, що й у праслов'янській мові на пізньому етапі її еволюції. У стислому вигляді їх можна представити в такий спосіб...: в) сонантам могли передувати... фриктивний..., зімкнений..., однак сполуки *bv* ... були неприйнятні...» [31, с. 428]; за «фонетичним законом відкритого складу і тенденцією до складового сингармонізму» «відбулися зміни приголосних на межі складу» «у групах приголосних відбувалося спрощення артикуляції, у зв'язку з чим один з приголосних, частіше всього проривний, занепадав, наприклад: ... **obvoz*→**oboz* – д.-рус. *обозь*; **obvĕt*→**obĕt* – д.-рус. *обѣтъ* (корінь той, що й у словах *привѣтъ*, *омѣтъ*); **obvlasti*→**obvlastь* – укр. *область*» [9, с. 40].

⁴Надаємо перевагу кон'єктурі місця *сь дудуток* на *сьду ток* і тлумаченню *сьду ток*: здув тік – чарівно підготував місце для битви на річці Немизи. Таку думку приймаємо за пропозицією бачити у словосполученні *сь дудуток* диттографію – помилкове повторення складу *-ду-* під час переписування пам'ятки. Тлумачення *сьду ток* як *здув тік* запропонував свого часу видатний український лінгвіст, літературознавець, фольклорист, етнограф Олександр Потебня, звернувши увагу на те, що в українських казках битва порівнюється з молотью, а тік із полем битви або місцем поєдинку: «битва – молотья і віяння, тік – поле битви (так у казках називається місце поєдинку між багатирями: «дми точок», очищай місце для поєдинку, готуйся), снопи – голови, ціпи – мечі, полова – легка душа, зерно – тіло» (переклад з рос. мій, – П. С.) [25, с. 125].

У праці «О мифическомъ значеніи нѣкоторыхъ обрядовъ и повѣрій» Олександр Потебня, розглядаючи варіанти казок про битву Змія і Покот горошка також веде мову про чарівне готування місця для битви – здування току: Змій підготував мідний тік, а Покот горошок срібний. «Битва відбувається таким чином: Змій подув, зробився мідний тік. Покот горошок подув – зробив срібний тік. Схопились вони боротись. Змій увігнав Покот горошка у срібний тік, а Покот горошок змія по коліна у мідний. Другий раз Змій увігнав по коліна, а Покот горошок Змія по пояс. На третій раз Змій увігнав по пояс, а Покот горошок, вискочивши, увігнав Змія по шию. Потім булавою цілком замазав у мідний тік» (переклад з рос. мій, – П. С.) [20, с. 248].

У згаданій праці О. Потебня також каже, що «металевий тік» трапляється і в багатьох інших казках, і, для прикладу, розглядає, зокрема, словенську казку «Hrdá panička», у якій багатир Янко б'ється зі Змієм на мідному, срібному і золотому полях. Стосовно казкових «поля» та «току», на яких відбувається битва, учений висловлює спостереження: «Поле у загадках називається небо...», – та, – «...мідний і срібний тѣки, на яких б'ється Покот горошок, не що інше, як небо» (переклад з рос. мій, – П. С.) [20, с. 249].

Присутній «тік» – місце битви й у казці про Бабу-Ягу-костяну ногу, – читаємо далі у О. Потебні, – образ Баби-Яги в аналогічному до розглядуваного сюжету заміною образ Змія: «Руський Царевич приїжджає до Баби-Яги-костяної ноги, а Яга в саду «на мідному току молотить, москалі робить» (пор. шиття або кування і ткання москалів). «Що ж, каже, чи будем биться, чи будем мириться?». «Ні, каже, не того я заїхав, щоб мириться». Вона зараз крикнула на своїх служниць: «Піднесіте мені залізного бобу решето!..». Як утопить Баба-Яга Руського Царевича, та в мідний тік, так по коліна і втисла. Він бабу як згріб, як ударить, так вона під руки і вбігла в мідний тік...», – (переклад з рос. мій, – П. С.) [20, с. 256].

⁵Складний для багатьох учених, зокрема російських Югова А., Ліхачова Д. та Творогова О., рядок виявився для довірливого Віталія Склярєнка легкозрозумілим [23].

історичних подій, поданих у «Повістях временних літ». Події у ПВЛ рухаються від свого початку до кінця. Лінійний час контексту «Слова» за ПВЛ такий. Між 1 і 3 березнем 1067 р. відбувся перший бій, у якому Всеслав Брячиславич підкорив, зруйнував і пограбував Новгород. Списки ПВЛ по-різному оповідають цю подію. Скупу інформацію про згадану подію наведено в Іпатському списку ПВЛ: «Заратився Всеслав син Брячиславів полоцький і взяв Новгород...» [12, с. 155]. Софійський і Новгородський літописи докладніше розповідають про Всеславове підкорення Новгорода. За «Софійським першим літописом», Всеслав «...зайняв Новгород до Неревського кінця⁶ і спалив, і забрав усе у святій Софії – і панікадила, і колоколи, і одійшов» [22, с. 134–135]. За «Новгородським першим літописом старшого зведення»: «Прийшов Всеслав і взяв Новгород, із жонами і з дітьми; і колоколи забрав із святої Софії. О, велика була біда у час той; і понекадила забрав [18, с. 17]. Одразу ж після згаданого завоювання Новгорода за ПВЛ, Ярославичі у відповідь Всеславі захопили Мінськ, а 3 березня 1067 р. відбувся бій на річці Немізі, де Всеслав зазнав нищівної поразки від Ярославичів і врятувався втечею. Того ж року, переступивши хресне цілування, Ярославичі полонили Всеслава на річці Рші біля Смоленська, схопили його із синами і, привізши в Київ, посадили в поруб (у рів-темницю). 15 вересня 1068 р. кияни, прихильні до Всеслава, визволили його звідти й посадили на княжий стіл у Києві, прогнавши з Києва Ізяслава Ярославича. Сім місяців за підтримки киян Всеслав сидів у Києві. Після семи місяців князювання в Києві знову відбулося протистояння Всеслава з Ізяславом Ярославичем. Ізяслав Ярославич повернувся до Києва з військовою допомогою польського короля Болеслава II. Всеслав спершу виступив із військом киян до Білгорода, за 10 км на захід від Києва, назустріч війську Ізяслава Ярославича, а потім потай від киян (залишивши своїх союзників – повсталих киян, які посадили його князем на київський стіл, на розправу Ізяславовому війську) утік до угро-фінського племені вожан (у Водську п'ятину Новгородської землі). У 1069 та 1077 рр. наведено інформацію про другий і третій бої за Новгород, які для Всеслава були невдалими: Всеслав не зміг вдруге і втретє завоювати Новгород.

Час подій у художньому відтворенні контексту «Слова» циклічний: неупорядкований, із нерозрізненням початку й кінця. Про архаїчність часу «Слова» у порівнянні із ПВЛ і про початок його в минулому вже висловлювався Д. Лихачов: «Слово о полку Ігоревім» не було літописом. Події, оповіджені в ньому, були самі собою єдині: се були події одного походу, який закінчився невдачею. Спогади про минуле в «Слові», звернені до сього минулого не були систематичними і також не потребували штучного об'єднання річною сіткою. Тому в «Слові» більше, ніж в літопису, відчувається архаїчне й органічне уявлення про час. «Слово» вільне від необхідності слідувати строгій хронології «від сотворення світу». Тому воно живіше й простіше єднає «оба поли сего времени» – минуле і останнє («заднее»). У своєму відчуванні часу «Слово» фольклорне. Воно ближче до загальнонародного відчування, аніж до книжного. Воно не прагнуло бути хронікою подій, літописом, історією» [14, с. 260], – переклад з російської мій, – П.С.

Отже, події «Слова о полку Ігоревім», пов'язані з образом Всеслава (т. зв. Пісня про Всеслава), починаються 15 вереснем 1068 р. (1–5-й рядки), коли Всеслава було визволено з поруба-в'язниці, прославлено-обрано київським князем і його семимісячним князюванням у Києві. Далі наведено події квітня 1069 р. (6–7-й рядки), коли полоцький князь Всеслав Брячиславич утік із Києва після семи місяців перебування на княжому столі. 1067–1069 рр. та 1077 р. – (8, 9, 10-й рядки): йдеться про військове протистояння Всеслава й синів Ярослава Мудрого – Ізяслава, Святослава та Всеволода (три бої за Новгород об'єднано в наведеному художньому контексті «Слова»), і про те, що один із трьох боїв Всеслава (бій, що відбувся між 1 і 3 березня 1067 р.) за Новгород, який належав Ярославичам, був удалим (Всеслав, як мовлено в контексті, *отворив ворота Новгороду* – завоював його). Завершується розглядуваний контекст «Слова» 3 березня 1067 р. (11–17-й рядки) – відтворенням січі-бою на річці Немізі, відповіддю Ізяслава, Святослава та Всеволода Ярославичів Всеславі за підкорення й пограбування Новгорода⁷.

Отже, уже спостережені риси міфологічного часу подій контексту «Слова», у якому присутній досліджуваний рядок *обісися сині мгли*, допомагають нам обрати відповідний ракурс дослідження й розбудувати нашу думку.

⁶ Неревський кінець – житловий район середньовічного Новгорода, на півночі Софійської сторони, уздовж лівого берега річки Волхов, за ним починалася Водська п'ятина Новгородської землі – П. С.

⁷ «Не можна однак думати, що у Слові о полку [хронологічну послідовність подій] переплутав переписувач. Тут є художній задум, за яким бій на Немізі повинен бути в кінці...» [25, с. 126–127].

2. Образ Всеслава Полоцького (15-та частина тексту у «Слові» про цього князя) в українській епічній традиції (у «Повістях временних літ», у «Слові о полку Ігоревім», билині «Вольх Всеславич») наведено майже однозначно як міфологічний. Перша згадка про Всеслава в «Повістях временних літ» – міфологічний мотив про його чудесне народження. Автор ПВЛ каже, що Всеслав народився від волхвування й при народженні мав на голові особливий знак – язно (пасмо вовчої шерsti – подібно, як сербський епічний герой Вук (українською Вовк): див. про цю аналогію, зокрема, у дослідженні Р. Якобсона та Г. Ружичича, які «язно» Всеслава порівняли з аналогічним знаком на голові сербського епічного героя Вука: «А на глави прамен косе вучје» (українською: «А на голові пасмо шерsti вовче (косми вовчі)») [32]), через що боги наділили Всеслава чарівною силою, він мав вовчу вдачу і був немилосердним на кровопролиття. Також вважають, за ПВЛ, що Всеслав став кийвським князем саме завдяки повстанню киян-язичників і, що лише завдяки їхній підтримці Всеслав зміг княжити у Києві аж сім місяців. Щодо духовного світу Всеслава: то Полоцька земля, яка наповнила його внутрішньою сутністю, до ХІХ ст. була землею, яка найдовше затримала язичницькі духовні традиції Русі-України [8]. Всеслав легко знаходив підтримку й порозуміння в язичників-вожан, інших угро-фінів та балтів, проводячи свої війни з Ярославичами у ХІ ст., коли відбувалося остаточне винищення староукраїнської дохристиянської віри та традицій. Лише в одному рядку автор ПВЛ укладає в уста Всеслава власну християнську думку, не характерну для образу князя-віщого – князя-чарівника: «О хресте чесний! За те, що вірував у тебе, збавив (ти) мене от рова (поруба) сього». Всеслав начебто висловив наведені слова після визволення з темниці, у якій перебував із волі Ярославичів.

У «Слові о полку Ігоревім» наведено однозначно міфологічну характеристику Всеслава. Зокрема, міфологічний образ Всеслава, який тікає з Києва, згадано в контексті міфологічних мотивів оборотництва, чудесного одягання, здування току: Всеслав обертається в *лютого звіра* (у хижака з роду котячих: барса або леопарда [19, 15]), *чудесно одягається в тучу* (про це мова нашого дослідження), *чудесно здуває тік* (чудесно готує місце для битви на річці Немізі, за словосполученням Всеслав «сѣду токъ»). Окрім того, за текстом «Слова», Всеслав обертається у *вовка*: із Києва за ніч до кур – до [співу] півнів добігав до Тмуроканя, Великому богові Хорсу *вовком* путь перебігав, мав віщу душу, був Віщим князем – Чарівником (з сербської і хорватської мов «вештіца» – чарівниця, «вештац» – чарівник).

Учені досі губляться, по-різному витлумачуючи образ Всеслава і залишаючи, зокрема, без відповіді запитання: чому Всеславі приділено таку велику увагу у «Слові», що аж 15-та частина тексту про нього [27]. Відповідь на це проста: в «Слові» Всеслав – один із трьох важливих символів язичництва, на якому тримається міфологічна структура тексту, тому так багато епічної інформації і міфологічних смислів пов'язані із Всеславом. Інші два важливі міфологічні символи «Слова»: співець Боян та держава Троянь, існування якої завершилось на сьомому віці – в ХІ ст., у час життя і діяльності князя Всеслава. Автор «Слова» із замилюванням і прихильністю згадує усі три символи.

У билині «Вольх Всеславич» Всеслав також однозначно міфологічний образ, наявні приклади міфологічного мотиву його оборотництва: Всеслав, полюючи на птахів і звірів, обертається у *вовка*, у *ясного сокола* та в *оленя з золотими рогами*.

3. Наявні інтерпретації рядка «Слова» *Всеслав «обісися сині мгли»*. Дієслово *обісися* й іменник *мгла* з наведеного рядка почали тлумачити вже з перших видань пам'ятки, рідко витлумачуючи прикметник *сині*. Пояснення більшості інтерпретаторів (та коментаторів) ґрунтується на значенні слів *обісися* і *мгла*, уміщених у словниках І. Срезневського та В. Виноградової. Окрім того, існують також довільні інтерпретації, у яких не дотримано значення згаданих двох слів за згаданими словниками. Які ж значення слів *обісися* і *мгла* за словниками І. Срезневського та В. Виноградової?

За словником І. Срезневського дієслово *обісися* й іменник *мгла* мають по два значення: *обісися* означає *повиснути і обійняти* [29, с. 587], а *мгла* – *туман* [29, с. 223] та *облако* (біля другого значення є пояснення І. Срезневського: «Слово *мгла*, *мъгла*, *мьгла* не в одних чехослов'ян, особливо в горах, отримало дуже визначене значення – *облака* або *облаків*, зберігаючи разом із тим і значення туману взагалі і поєднаної із ним *тьми*... [29, с. 223]», – переклад із російської мій, – П. С.). За словником-довідником «Слова о полку Ігоревім» В. Виноградової [24, с. 223] дієслово *обісися* й іменник *мгла* мають по три значення. *Обісися* означає: 1. повиснути, залишатись висіти; 2. міцно причепитись, повіситись; 3. забрати собі життя, удавитись, а *мгла*: 1. темнота, морок; 2. туман; 3. *облако*, *туча*. Отже, тлумачення інтерпретаторів дієслова *обісися* із рядка «Слова» Всеслав *обісися сині мгли* за словниками І. Срезневського та В. Виноградової можна звести до двох найпоширеніших його тлумачень: *одягнувся й повис*. Окрім згадуваних двох тлумачень, інтерпретовано ще в

значеннях: з'явився, виник; зник і синоніми цього дієслова (*сховався, розвіявся, розчинився, розтанув* і ін.); *збісвся, перетворився на біса*; усілякими іншими довільними тлумаченнями дієслова *обісися*. Іменник *мгла* з досліджуваного рядка інтерпретатори витлумачили за словниками І. Срезневського та В. Виноградової в трьох значеннях: 1. імла, 2. туман, 3. облако, *хмари, туча*.

Семантику прикметника *синя* з розглядуваного рядка, як зазначено вище, більшість перекладачів не витлумачила – його лише переписали з оригіналу, та, як побачимо далі, цей прикметник несе не менш вагоме міфосемантичне навантаження, аніж розглянуті дієслово й іменник.

Прикметник *синя* з досліджуваного рядка намагалася витлумачити лише невелика кількість інтерпретаторів у таких семантичних виявленнях: тлумачення *синього* чорним і нічним; синім кольором; відтінками синього кольору; *синій* замінено на сивий та сизий кольори. Усі розглянуті кольори, якими витлумачено прикметник *синій*, близькі між собою за міфологічною семантикою.

Щоб ближче підійти до міфологічної семантики прикметника *синій* у досліджуваному рядку, розглянемо спостереження над міфологічною семантикою синього кольору взагалі, тобто розглянемо й такі спостереження, які не стосуються досліджуваного рядка, а інших семантичних контекстів у «Слові о полку Ігоревім».

Ф. Буслаєв, наприклад, із цього приводу наголосив, що символіка синього кольору не була однозначною завжди і всюди і що в різних міфологічних контекстах цей прикметник може мати різне значення. Водночас Ф. Буслаєв у рецензії на видання «Слова» Д. Дубенського навів як паралелі до словосполучення «*синій молнії*» пруську казку, в якій гроза б'є «синіми бичами» диявола. При наступі грози диявол каже: «Ну, мені пора забиратися, а то наближається той, що із синім бичем». Ф. Прийма вказав на аналогічну присутній у «Слові о полку» «синюю молнію» в сербському й хорватському фольклорах [21, с. 75–76], та також висловив думку, що «автори багатотомового академічного словника сербсько-хорватської мови (сербської та хорватської мов – П. С.) вважають, що розмаїття функцій слова *синій*, у тому числі й символічних, було історично підготовано широким поширенням його в значенні *чорний, темний, похмурий*. . . Прикметник *синій*, як мовить цитований «Rječnik» [33, с. 43], – примітка Ф. Прийма, – «може означати те саме, що й *страшний*» – підкреслення моє, – П. С.; уживається воно лише при іменнику грім. . . . вкажемо, що в сербсько-хорватській мові (сербській і хорватській мовах – П. С.) в народній поезії є не лише «*синій гром*», але й «*синя молнія*. . .» [33, с. 43]. Японський учений Й. Накамура, порівнюючи систему кольорів «Слова о полку Ігоревім» і «Повісті про дім Тайра» [17, с. 404–405], вважав, що колір – один з елементів, за допомогою яких твориться язичницька модель світобудови. Кожна з космічних сфер має «свій» колір: . . .нижній світ ділився на водні глибини – *синього* кольору (і підземний світ, бездну – чорного кольору).

Семантичноблизькі до досліджуваного контексту й важливі аналогії словосполучень із прикметником *синій* зі значенням одягу, одягання знаходимо в скандинавських міфологічних текстах: А. Баркова [3], спираючися на дослідження А. Гуревича [7], узагальнюючи міфологічну семантику кольорів каже, що «Будь-яке міфологічно марковане явище або образ відрізняється більшою чи меншою амбівалентністю. Це стосується і символічного значення кольорів – чорний, червоний, білий можуть в межах одної і тої ж культури втілювати і життя, і смерть; золото і срібло, сприйматися і як добре, і як згубне. Однак, синій колір фактично *позбавлений амбівалентності*, будучи *пов'язаний із потойбічним світом і смертоносним началом*», – переклад з рос. і підкреслення мої, – П. С.). Свої погляди А. Баркова обґрунтовує на основі прикладів-ілюстрацій із ісландських саг, посилаючись на А. Гуревича, який, досліджуючи ісландські саги, «відзначав, що в сагах немає жодної зайвої деталі, не повідомляється жодного факту, який би не був сюжетно вагомим. При цьому *синій одяг* згадується ледь не у кожній сазі. Ось лише окремі приклади. Гіслі, відправляючись на помсту за побратима, одягає синій плащ; він же, передчуваючи битву, одягається *в синє* («Сага про Гіслі»); пророчиця Торбйорг одягнена *в синій плащ* («Сага про Ейріка Рижого»), Храфнкель, маючи намір убити чоловіка, який сів на священного коня, одягнений у *все синє* («Сага про Храфнкеля, годі Фрейра»), войовничий син Ньяля Скарпхедин, який прагнув загинути в бою, носив *синій плащ і штани*; коли він зійшовся у поєдинку із Траїном, вони обидва були *одягнені в синьому*; насміхаючись над Флосі, який не смів мстити синам Ньяля, Скарпхедин кидає йому *сині штани*, кажучи, що вони йому (Флосі) потрібніші («Сага про Ньяля»); героїні «Саги про людей із Лаксдаля» *одягають сині плащі*, підбурюючи власних чоловіків до помсти; нарешті, загадковий Бьорн у *синьому плащі з каптуром* який допомагав героям увійти в курган померлого, але усе ще небезпечного вікінга, при перевірці виявляється богом Одиним («Сага про Гьорда і островитян»). За цими прикладами видно, що *синій* колір стійко маркований як *колір смерті*, а також *чарівництва* –

його носять мстителі та вбивці, а також герої, які прагнули вмерти; його носили *чарівниці та ясновидці* (Гіслі); його носив Один, владики воїнів і магії» [7], – переклад з російської і підкреслення мої, – П. С. «Підводячи підсумок цьому побіжному абрису с еміотики *синього* кольору, – завершує А. Баркова, – можна стверджувати, що *синій* завжди символізував *світ смерти* – або як страшну «країну без повернення», або як *світ магії і мудрости*» [7], – переклад з рос. і підкреслення мої, – П. С., – і наголошує на «загальноєвропейській традиції зображати *чарівника в синьому*». Значення синього кольору зі словосполучення *сине озеро* (синя водойма), як потойбічного світу, присутнє і в українському вислові-проклятті: «Йди в воз[еи]ро *сине[и]*» [13].

Отже, з усіх розглянутих інтерпретацій найближчими за суттю тлумаченнями рядка (Всеслав) *обісися сині млі є*: Всеслав *одягнувся (обвісився, прикрився) в синю тучу грозову*. У досліджуваному рядку знаходимо *міфологічний мотив чудесного одягання* князя Всеслава в «*синю (грозову) тучу*». Чудесне одягання органічне природі й логіці художнього контексту: відбувається перед завоюванням Новгороду. Мотив чудесного одягання з розглядуваного рядка також органічно присутній поруч із мотивами оборотництва та чудесного готування місця для битви в досліджуваному міфологічному контексті, який ми вже навели на початку дослідження. Нагадаємо його ще раз: Всеслав уникає військового протистояння з Ізяславом Ярославичем у Києві, передчуваючи небезпеку, він обертається в лютого звіра (міфологічний мотив оборотництва), тікаючи з Києва в Полоцьк, Всеслав *обвішується-прикривається синьою грозовою тучою – входить у грозову тучу – одягається в синю грозову тучу* (міфологічний мотив чудесного одягання). Після цього, набувши властивостей синьої грозової тучі з її блискавками й громами, Всеслав разить і підкорює Новгород, розбиваючи славу Ярослава Мудрого. Далі, обернувшись у вовка (знову присутній міфологічний мотив оборотництва), біжить на річку Немигу і здуває тік (міфологічний мотив чудесного приготування місця для битви (у міфологічних текстах – казках *здувають тік*, зокрема українські багатирі Покот горошок, Зверхдуба, Руський Царевич, словенський багатир Янко та міфологічні істоти Змій та Баба-Ягакостяна нога, – див. ще раз прим. 5), де йде немилосердне й гаряче обмолочення людських душ (віють душу од тіла). Міфологічна семантика контексту цілісна, художня напруга висока і одного рівня, атмосфера боротьби в тексті подібна до трудних жнив із великою спекою і лютими грозами, які неодмінно сю пору супроводжують.

Розуміння ж самого мотиву «чудесного одягання» знаходимо, зокрема, у російського вченого В. Топоркова, який дає узагальнене пояснення його: «Мотив чудесного одягання стоїть у ряді інших способів оберігання та набування чудесних властивостей за допомогою різних елементів космосу: оперізування зорею, обгороджування місяцем, обтикання звіздами і ін. В науковій літературі цей мотив відомий не лише як «мотив чудесного одягання» (за Н. Познанським), а й як «формула космічного обгородження» (за В. Петровим) або як «мотив оточення небесними світилами» (за Є. Левкієвською)» [30, с. 143]. І далі: «Одягання... облаком... відноситься до найбільш поетичних... і таких, що запам'ятовуються мотивів...», – додає В. Топорков і наводить ряд прикладів цього мотиву в слов'янських замовляннях та молитвах [30, с. 143].

Наведемо з декількох один із найхарактерніших прикладів – *замовляння* у якому присутній мотив «чудесного одягання», яке семантично найближче до контексту досліджуваного рядка (4. *Замовляння взяте із «Вітегорського погосту»*): «...дай мні, Господи, мій Творець, Цар небесний, Твоєму рабу ім'ярек на сей день Господень красу і ліпоту од красного сонця і од світлого місяця, і зір од білого світла, розум – од облака, і смисл і мову язика од бистрої ріки, а силу і честь – од сильної ріки, а *грозу (силу) й сміливість од синьої тучі грозової* і огненної молнії, аби я був славний і страшний, грізний (сильний) і великий над своїм супостатом...», – переклад з рос. і підкреслення мої, – П. С. [5, с. 967]. Проілюстроване замовляння, як і деякі ненаведені інші, відкривають природний контекст побутування мотиву чудесного одягання та в конкретних контекстуальних позиціях відкривають деталі його семантики. Пропонований наступний приклад-ілюстрація можна розглядати як один із варіантів, вибудованого в міфологічній уяві, образу «вогняного царя на войному коні вогнянім» князя Всеслава в бою після входження-одягнення в синю грозову тучу і набуття Божого захисту та чудесної сили (5. [№ 1723-2. *Замовляння оберіг*] ([№ 1723-2. *Заговор оберез*]): «Бога благословивши, ляжу перехрестившись, аз раб Божий ім'ярек, піду благословившись, піду перехрестившись, іду за ворота і погляну в ту восточную сторону, і із тої восточної сторони грізна туча сходить, за тучою *із тучі виїжджає вогняний цар на войному коні вогнянім, лук вогняний, вогняні стріли. І стріляє од сходу і заходу, із сівера до кінця...*, – переклад з рос. і підкреслення мої, – П. С. [10, с. 110]. Цікаво, що подібно до українського варіанту одягання князя-чарівника Всеслава перед боєм за Новгород у «Слові о полку Ігоревім», засвідчено одягання (перевдягання)

«перед боєм полководців і воїнів» у болгарських джерелах [44]⁸, як один із 11 основних тем і топосів болгарських військових повістей. Важливі також різного роду спостереження стосовно мотиву «чудесного одягання» видатного фольклориста-міфолога А. Афанасьєва [1, с. 542, 548, 549, 681], [2, с. 442, 526].

Яскравим зразком-ілюстрацією мотиву чудесного одягання є також відповідний мотив, знайдений в українському варіанті родового герба, який називається «Погоня» (рис. 1). Цей український варіант герба «Погоня» належав кільком шляхетським родам, зокрема роду *Корецьких*. Знайдений герб являє собою видозміну первинного його зразка, на якому, за припущенням, було зображення бога війни Ярила⁹ в білому одязі на білому коні, під сідлом якого перевішена через круп коня¹⁰ вовча шкура – тотемний знак, пізніше зображення бога Ярила перетворено в образ кінного вершника з мечем та із щитом переважно синього кольору, із синіми попругами та іншими синіми елементами збруї. Герб «Погоня» має п'ять варіантів. Наведений тут – один із п'яти, за яким у золотому полі срібна рука зі срібним мечем виходить із синьої хмари (цікаво простежується семантичне значення синьої хмари на гербі за паралелями або пізнішими варіантами, які замінюють символ синьої хмари – се, головно, щит, а також інші елементи військового спорядження вершника на коні – символічні елементи із значенням захисту, оберега). У клейноді – подібна ж рука.

Зрозуміло, що герб створений не раніше XIV–XVI ст., та важливим є інше, те, що як у фольклорних християнізованих текстових жанрах молитви й замовлянь, які вже наведено вище, на цьому гербі також присутній мотив «чудесного одягання» у синю (грозову) тучу: у синьожовтих барвах у полі герба української шляхти збережено давньоукраїнський мотив, який ще у XII ст. як міфологічну ритуальну поетичну формулу відтворив автор «Слова о полку Ігоревім».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На значному міфологічному матеріалі (замовлянь, колядки, молитви, прокляття, українського герба «Погоня») обґрунтовано тлумачення згаданого рядка міфоритуальним мотивом «чудесного одягання» князя Всеслава в синю (грозову) тучу. Тлумачення може стати корисним у роботі над відтворенням інших міфологічних смислів «Слова о полку Ігоревім» й українського традиціоналістського світогляду.

Джерела та література

1. Афанасьєв А. Н. Поэтическая воззрѣнія славянъ на природу: Опытъ сравнительнаго изученія славянскихъ преданій и вѣрованій в связи съ мифическими сказаніями другихъ родственныхъ народовъ : в трех томах / А. Н. Афанасьєв. – М., 1865. – Т. 1. – 804 с.
2. Афанасьєв А. Н. Поэтическая воззрѣнія славянъ на природу: Опытъ сравнительнаго изученія славянскихъ преданій и вѣрованій в связи съ мифическими сказаніями другихъ родственныхъ народовъ : в трех томах / А. Н. Афанасьєв. – М., 1869. – Т. 3. – 851 с.
3. Баркова А. Л. Семиотика цвета: синий / А. Л. Баркова // Баркова А. Л. Работы по общей мифологии // <http://mith.ru/alb/mith/blue.htm> (Тезисы, 2002 год. В печати в сборнике работ преподавателей Института истории культур).
4. Бегунов Ю. К. Куликовская битва в свете болгарских источников: ответ Рустаму Набиеву / Ю. К. Бегунов, Ф. Г.-Х. Нурутдинов // Сокровища болгарского народа. – Вып. 1. Этногенез. История. Культура. / под ред. акад. Ю. К. Бегунова. – СПб. – 2007. – С. 196–260.
5. Вытегорский погост // Олонецкие губернские ведомости. – 1884. – № 96. – С. 967; недатований текст.
6. Голосовкер Я. Э. Логика мифа / Я. Э. Голосовкер / Прил. : акад. Н. И. Конрад о труде Я. Э. Голосовкера; сост. и авт. примеч. Н. В. Брагинская и Д. Н. Леонов; послесл. Н. В. Брагинской. – М., 1987. – 218 с.
7. Гуревич А. «Эдда и Сага» / А. Гуревич. – М. : Наука, 1979. – 192 с.
8. Данилевич В. Е. Пути сообщенія Полоцкой земли до конца XIV столѣтія / В. Е. Данилевич. – Юрьевъ : печатано в тип. К. Маттисена, 1898. – 20 с.
9. Жовтобрюх М. А. Исторична граматика української мови / М. А. Жовтобрюх, О. Т. Волох, С. П. Самійленко, І. І. Слинко. – Київ : Вища шк., 1980. – 320 с.
10. Заговоры и гадания из судебно-следственных материалов XVIII века / Публикация Е. Б. Смилянкой // Отреченное чтение в России XVII–XVIII веков / отв. ред. А. Л. Топорков, А. А. Турилов. – М. : Индрик, 2002. (Традиционная духовная культура славян. Публикация текстов). – С. 99–172.

⁸ Збірник «Сокровища болгарского народа...» містить унікальні матеріали болгарських середньовічних джерел, які збереглись в учених-ваівців. Це епос, літописи, поеми, відкриті й перекладені російською мовою в 1920–1930 рр., оригінали яких знищені.

⁹ В іншому контексті у слов'ян Ярило – бог життєвої сили й родючості.

¹⁰ Частина тулуба коня від попереку (середини спини) до хвоста.

11. Зілинський О. Духова генеза першого українського Відродження / О. Зілинський // Європейське відродження та українська література XIV–XVIII ст. – Київ : Наук. думка, 1993. – С. 276–299.
12. Ипатьевская летопись. (Полное собрание русских летописей / с предисл. Б. М. Клосса. – 5-е изд.). – М. : Языки рус. культуры, 1998. – Т. 2. – 648 с.
13. Из власних фольклорних записів. Записав у 1986 р. у селі Відники Пустомитівського району Львівської області від моєї бабусі Пелагії Ільківни Луц (народилася 1894 р.).
14. Лихачев Д. С. Представления о времени в «Слове» / Д. С. Лихачев // Лихачев Д. С. Слово о полку Игореве и культура его времени / Д. С. Лихачев. – Ленинград, 1985. – С. 199–205.
15. Мавродин В. В. «Тур», «лютый зверь» и «пардус» древнерусских источников: (К вопросу об охотничьей терминологии в Киевской Руси) / В. В. Мавродин // Исследования по отечественному источниковедению : сб. ст., посвящ. 75-летию проф. С. Н. Валка. – Москва ; Ленинград. – 1964. – С. 483–487.
16. Москаленко М. Тисячоліття: Переклад у Державі слова / М. Москаленко // Тисячоліття: Поетичний переклад України-Руси. Антологія. – Київ : Дніпро, 1995. – С. 5–38.
17. Накамура Ё. «Слово о полку Игореве» и «Повесть о доме Тайра»: Сравнение с точки зрения системы цветов Ё. Накамура // «Слово о полку Игореве». Комплексные исследования / отв. ред. А. Н. Робинсон. – М. : Наука, 1988. – С. 80–89.
18. Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов. [Под ред. и с предисл. А. Н. Насонова]. – Москва ; Ленинград : Изд-во Акад. наук СССР, 1950. – 642 с.
19. Перетц В. «Слово о полку Игоревім» – пам'ятка феодальної України-Руси XII віку / Вступ. Текст. Коментар : (зб. істор.-філол. Відділу УАН № 33) / В. Перетц. – Київ, 1926. – Х с., 352 с., [6] с.
20. Потебня А. О мифическомъ значеніи нѣкоторыхъ обрядовъ и повѣрій / А. Потебня. – М. : Въ Университетской типографіи, 1865. – 310 с., 1 с.
21. Прийма Ф. Я. Сербско-хорватские параллели к «Слову о полку Игореве» / Ф. Я. Прийма // РЛ. – 1973. – № 3. – С. 73–81.
22. ПСРЛ. Софійская первая летопись. – Л., 1925. – Т. V. – Изд. 2-е. – Вып. 1. – 240 с.
23. Скляренко В. 34. «Обѣсися синѣ мѣгле» / В. Скляренко // Скляренко В. «Темні місця» в «Слові о полку Игоревім». – Київ, 2003. – С. 92.
24. Словарь-справочник «Слова о полку Игореве»: В 6 выпусках / АН СССР. Ин-т рус. лит. (Пушкин. Дом) ; Ин-т рус. яз. ; под ред. Б. Л. Богородского, Д. С. Лихачева, О. В. Творогова ; сост. В. Л. Виноградова. – Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1965–1984. – Вып. 3. Корабль–Нынешний. – Л. : Наука, 1969. – 182 с.; – Вып. 4. О–П. – Л. : Наука, 1973. – 234 с.
25. [Потебня А.] Слово о полку Игоревѣ. Текстъ и примѣчанія / А. Потебня. – Воронежъ: Въ типографіи В. И. Исаева, 1878. – 160 с.
26. Слово о поході Ігоревім Ігоря сина Святославового внука Олегового / передне сл., пер. та прим. П. Салевича ; Львів. від. Ін-ту літ. ім. Т. Шевченка НАН України. – Львів, 1999. – 80 с.
27. Соколова Л. В. Образ Всеслава Полоцкого в «Слове о полку Игореве» / Л. В. Соколова // ТОДРЛ. – СПб. : «Дмитрий Буланин», 2003. – Т. 53. – С. 23–58.
28. Сокровища болгарского народа. Вып. 1. Этногенез. История. Культура / под ред. акад. Ю. К. Бегунова. – СПб., 2007. (<http://bulgarizdat.ru/articles.shtml>).
29. Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка : в трех томах / И. И. Срезневский. – М. : Книга, 1989. – Т. II. – Часть 1. – 442 с.
30. Топорков А. В. Мотив «чудесного одевания» в русских заговорах XVII–XVIII вв. / А. В. Топорков // Заговорный текст. Генезис и структура. – М. : Индрик, 2005. – С. 143–174.
31. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови / пер. з англ. вид. (Shevelov G. Y. A Historical Phonology of the Ukrainian Language. Heidelberg, 1979) Сергія Вакулєнка та Андрія Даниленка. – Харків : «АКТА», 2002. – 1054 с.
32. Jakobson R., Ruzičić G. The Serbian Zmaj Ognjeni Vuk and the Russian Vseslav Epos // Extrait de l'Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves. Bruxelles, 1950. T. X. P. 343–355.
33. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. – Zagreb, 1956. – Dio XV, svezak 63. – Str. 43.

Салевич Павел. Мотив «чудесного одевания» в «Слове о полку Игореве». Исследование начинается из предостережения относительно того, что интерпретации «Слова о полку Игореве» на основе ветхозаветных или христианских источников является обычной фантазией, и вместе с идеологической интерпретацией «Слова» русскими учеными и интерпретацией его как современного немифологического произведения вводят науку о «Слове» в заблуждение и искривляют природу древнеукраинского памятника. Считая «Слово» светским мифологическим давнеукраинским произведением, автор предлагает новое прочтение темного места «Слова»: полоцкий князь Всеслав «обѣсися синѣ мѣглѣ». На большом мифологическом материале (заговоров, колядки, молитвы, проклятия, украинского герба «Погоня») ученый обосновывает толкование упомянутой

строки мифоритуальним мотивом «чудесного одевания» князя Всеслава в синюю (грозовую) тучу. Исследователь подчеркивает, что на мотив «чудесного одевания» князя-волшебника Всеслава указывают присутствующие в контексте «Слова» два мотива оборотничества, мотив чудесного приготовления места для битвы и логика мифологического контекста, в котором находится исследуемое «темное место»: происходит чудесное одевание ради того, чтобы Всеслав приобрел «грозу (силу) и смелость от синей тучи громовой (и молнии)», – объяснение из одного заговоров, цитируемого в исследовании. Следовательно, приобрета чудесную силу, князь-волшебник Всеслав полоцкий «разит» Новгород и завоевывает его: «отвори врата Новуграду».

Ключевые слова: мифоритуальный мотив «чудесного одевания», мифологическое время, князь-волшебник Всеслав полоцкий, заговор, молитва, проклятие, колядка, сказка, украинский вариант герба «Погоня», мифологическая семантика синего цвета.

Salevyh Pavlo. Motive of «Miraculous dressing» in «The tale of Ihor’s Campaign». Research starts from the warning that the interpretation of «The Tale of Ihor’s Campaign» based on the old testament and Christian sources is just a mystification, and taking into account ideological interpretation of «Ihor’s campaign» of Russian scholars and interpretation of it as a contemporary non-mythological composition put on the false track all scientific research about «Ihor’s Tale» and distort the nature of Old Ukrainian monument. Considering «The Tale» as a secular mythological Old Ukrainian composition author suggests new view on the gaps of «Ihor’s Campaign»: prince of Polots’k Vseslav – «обісися сині мгли». On the great mythological material (incantations, carols, prayers, curses, Ukrainian coat of arms «Pohonia» («Pursuer»)) scholar grounds comprehension of mentioned excerpt with the help of mythological motives of prince Vseslav’s «miraculous dressing» in «blue storm cloud». Researcher emphasizes that the motive of «miraculous dressing» of prince-magician Vseslav indicates motives of magical transformation connected with «miraculous clothing»: motive of magical preparation of the battle field and logics of mythological context: Vseslav wears miraculous clothing in order «to get power and courage from storm cloud» explains one of incantations cited in the research. So, after getting magical power, prince-magician Vseslav from Polots’k strikes Novhorod and conquers it «opened the gates of Novhorod».

Key words: mythological motives, «miraculous clothing», mythological time, prince-magician Vseslav from Polots’k, incantation, prayer, curse, fairytale, Ukrainian variant of coat of arms «Pohonia», mythological semantics of blue colour.

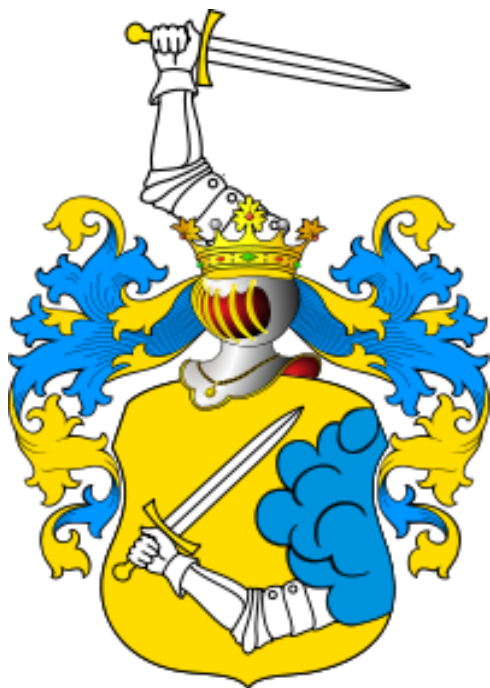

рис. 1. Український варіант герба «Погоня»

Стаття надійшла до редколегії
29.11.2016 р.